

2023. gada 22. maijā

Nr. 2\_2\_35\_E

**Ministru prezidentam Krišjānim Kariņam**

[pasts@mk.gov.lv](mailto:pasts@mk.gov.lv)

**Tieslietu ministrei Inesei Libiņai-Egnerei**

[Inese.Libina-Egnere@tm.gov.lv](mailto:Inese.Libina-Egnere@tm.gov.lv)

**Labklājības ministrei Evikai Siliņai**

[lm@lm.gov.lv](mailto:lm@lm.gov.lv)

**Iekšlietu ministram Mārim Kučinskim**

[birojs@iem.gov.lv](mailto:birojs@iem.gov.lv)

**Finanšu ministram Arvilam Ašeradenam**

[arvils.aseradens@fm.gov.lv](mailto:arvils.aseradens@fm.gov.lv)

**Izglītības un zinātnes ministrei Andai Čakšai**

[anda.caksa@izm.gov.lv](mailto:anda.caksa@izm.gov.lv)

**Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram Mārim Sprindžukam**

[maris.sprindzuks@varam.gov.lv](mailto:maris.sprindzuks@varam.gov.lv)

**Ārlietu ministram Edgaram Rinkēvičam**

[minsek@mfa.gov.lv](mailto:minsek@mfa.gov.lv)

**Kultūras ministram Naurim Puntulim**

[Nauris.Puntulis@km.gov.lv](mailto:Nauris.Puntulis@km.gov.lv)

**Satiksmes ministram Jānim Vitenbergam**

[satiksmes.ministrija@sam.gov.lv](mailto:satiksmes.ministrija@sam.gov.lv)

**Ekonomikas ministrei Ilzei Indriksonei**

[pasts@em.gov.lv](mailto:pasts@em.gov.lv)

**Zemkopības ministram Didzim Šmitam**

[pasts@zm.gov.lv](mailto:pasts@zm.gov.lv)

***Ierosinājumi vardarbības ģimenē novēršanai un apkarošanai***

***26. maija Noziedzības novēršanas padomes sēdei***

Biedrība “Centrs MARTA” (turpmāk – Centrs MARTA) ir nevalstiska organizācija, kuras mērķis ir veidot dzimumu līdztiesībā balstītu pilsonisko sabiedrību, aizstāvēt sievietes, jauniešu un bērnu tiesības. Centra MARTA darbības virzieni ir vardarbības mazināšana pret sievietēm un bērniem, cilvēku tirdzniecības mazināšana, interešu aizstāvība, preventīvais darbs ar jauniešiem un vīriešu iesaiste dzimumu līdztiesības veicināšanai un vardarbības mazināšanai. Balstoties uz savu pieredzi darbā ar cietušajiem, Centrs MARTA ir izstrādājis sarakstu ar ierosinājumiem efektīvai vardarbības ģimenē un vardarbības pret sievietēm novēršanai un apkarošanai. Aicinām rast veidu šos ierosinājumus realizēt un pēc nepieciešamības nostiprināt likumos vai MK noteikumos, lai nodrošinātu to izpildi.

## *Plānošana, koordinēšana un prevencija*

1. Uzākta **divu līmeņu starpinstitucionālā sadarbība**:
  - 1) Starpresoru speciālistu sanāksmes konkrētos gadījumos, kuros noteikts augsts dzīvības un veselības apdraudējums.
  - 2) Politikas plānošanas sanāksmes augstā līmenī ar iesaistītajām iestādēm un ministrijām, un specializētām NVO.
2. Izveidota **datu bāze par noziedzniekiem** ar informāciju par sodāmību (iepriekšēja sodāmība par jebkāda veida vardarbību, dzimumnoziegumi, piemērotie lēmumi par pagaidu aizsardzību (PAPV) u. tml.), ar informācijas sniegšanu stāšanās laulībā gadījumā vai atrodoties tuvās attiecībās. Tas mazinātu iespēju vienam un tam pašam vardarbības veicējam turpināt atkārtoti pakļaut vardarbībai arvien jaunus upurus.
  - Līdzīgi Lielbritānijā darbojas **Klēras Likums** ([Clare's Law](#)), kam ir divas pamatnostādnes – “tiesības prasīt” un “tiesības zināt”. Tas nozīmē, ka vienlaikus cilvēkam ar aizdomām par partnera iepriekšējo sodāmību ir tiesības pieprasīt informāciju par to no policijas, un policijai ir proaktīvi jāziņo potenciālajiem upuriem par riskiem, stājoties attiecībās ar personu ar iepriekšēju sodāmību.
3. Uzlikta atbildība **pašvaldībām nodrošināt sistemātisku, visaptverošu un starpinstitucionālajā sadarbībā balstītu pieeju darbam ar bērniem un jauniešiem** vardarbības prevencijai. Tas sevī ietvertu gan jaunatnes darbinieku, pedagogu, sociālo darbinieku u. c. darbā ar jauniešiem iesaistīto speciālistu kompetenču celšanu, gan regulāras nodarbības ar jauniešiem, sniedzot prasmes veidot veselīgas attiecības, kas balstītas cieņā un līdztiesībā.
  - Centram MARTA jau ir izstrādāts un nacionālā un starptautiskā praksē pārbaudīts vardarbības prevencijas rīks darbam ar bērniem un jauniešiem.
4. Izstrādāts **vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāns** nākamajiem 5 gadiem ar nodrošinātu finansējumu.
5. **Regulāras mācības** gan jaunajiem, gan esošajiem policijas, prokuratūras, tiesas darbiniekiem par vardarbības atpazīšanu un ar to saistīto problemātiku, kā arī cietušā perspektīvu efektīvas aizsardzības nodrošināšanai.
6. **Vienotas datu bāzes** izveide valsts un pašvaldības policijai, kā arī citām tiesībsargājošajām institūcijām, lai sekmīgi uzraudzītu vardarbības veicējus, sekmētu starpreģionu sadarbību un novērstu sadrumstalotu un nesaskaņotu rīcību.
7. **Statistikas ievākšana un izvērtēšana no anketām**, kuras policija aizpilda izsaukumos - nevis tikai piešķirtas pagaidu aizsardzības gadījumos, bet visos, lai būtu plašāka informācija par vardarbības veidiem un iesaistītajām pusēm, digitalizējot statistikas apkopošanas procesu.

## *Rīcība fiziska dzīvības un veselības apdraudējuma gadījumā*

8. Iekšējo procesu **izvērtēšana** tiesībsargājošajās un pakalpojumu sniedzēju organizācijās (audits), prioritizējot gadījumus, kur ir augsts veselības un dzīvības apdraudējums.
9. Efektīva vardarbības veicēja **uzraudzība**, nosakot atbildību par likuma ievērošanu tiesībsargājošajām institūcijām, nevis cietušajam.
10. **Augsta letalitātes riska izvērtējuma izstrāde policijai** un tā piemērošana, lai sekmētu tūlītēju vardarbības veicēja nošķiršanu.
11. Tūlītējas palīdzības / **tiesu medicīniskās ekspertīzes** pieejamība seksuālās vardarbības gadījumos.
  - Atbalsta centru izveide izvarošanas upuriem pie reģionālajām slimnīcām, nodrošinot iespēju uzreiz veikt medicīnisko ekspertīzi un saņemt palīdzību, kā tas ir [Igaunijā](#).

12. **Mediācijas** / izlīguma neizmantošana kontrolējošas vardarbības gadījumos.
13. **Bāriņtiesu aktīva iesaiste** PAPV pieprasīšanā cietušajam ar bērniem, ja cietusī vardarbības ietekmē pati nespēj sagatavot iesniegumu.
14. **PAPV elastības uzlabošana**, lai arī pēc tiesas lēmuma par PAPV piešķiršanu, mainoties situācijai, varētu mainīt aizsardzības veidus vai pieprasīt aizsardzību arī bērniem, un nevajadzētu veidot jaunu pieteikumu.
15. Tiesu izpratnes par vardarbību palielināšana un efektīvs drošības risku izvērtējums, lai **nepieļautu nepamatotu PAPV atcelšanu tikai pēc cietušā iesnieguma vai atbildētāja pieprasījuma**, kas mēdz notikt vardarbības veicēja manipulāciju iespaidā.
16. **Administratīvās sodāmības un piespiedu darba neizmantošana** vardarbības ģimenē gadījumos. Šīs metodes nav efektīvas un bieži iedod vardarbības veicējam papildus rīkus manipulācijām pret cietušo, radot, piemēram, papildus finansiālo slogu visai ģimenei.
17. **Efektīvāks trauksmes celšanas mehānisms** policijā, lai policisti būtu iedrošināti ziņot par citu policistu amata pienākumu nepildīšanu vai pārkāpšanu, kā arī lai sekmētu par pārkāpumiem ziņot cietušos.

### ***Pakalpojumi cietušajiem***

18. Augsta dzīvības apdraudējuma riska izvērtējuma anketa un pieejams **krīzes dzīvokļa pakalpojums**, balstoties uz šo izvērtējumu.
19. **Pastāvīga mājokļa palīdzība cietušajiem**, kas vēlas izrauties no vardarbīgām attiecībām gadījumos, kad dzīvoklis pieder vardarbības veicējam. Lielā daļā gadījumu cietušais paliek dzīvo ar varmāku tieši tādēļ, ka ir ekonomiski ievainojamā situācijā un ir grūtības atļauties jaunu dzīvesvietu.
20. Valsts finansējuma pieejamība **anonīmu pakalpojumu sniegšanai cietušajiem**:
  - No visām personām, kas ierodas uz sociālā darbinieka pirmreizējo konsultāciju Centrā MARTA, **25%** no visiem klientiem negrib nodot personas datus sociālajiem dienestiem un šobrīd palīdzība viņiem tiek finansēta no ziedojumiem;
21. Sistēmas izveide, **kuras ietvaros tiktu praktizēta personas datu anonimizācija**. Piemēram, sagatavojot pārskatus, kā arī citu informāciju par klientu, netiktu norādīti vārds, uzvārds, personas kods, bet gan identifikācijas numurs, kuru piešķir personai, pieņemot lēmumu par pakalpojuma piešķiršanu. Vienlaikus esam informēti par situācijām, kad informācijas sistēmā SOPA datiem par piešķirto pakalpojumu personai var piekļūt ikviens, kuram ir piešķirtas SOPA lietošanas tiesības.
22. **Anonīmu krīzes dzīvokļu** pieejamība, ja cietušo skar augsts dzīvības riska apdraudējums, un ir bailes par savu drošību iespējamās personas datu noplūdes dēļ.
23. **Nodrošināta saskarsmes personas klātbūtne un neitrāla tikšanās vieta gadījumos, kur vardarbīgajam vecākam ir tiesības tikt ar viņa un cietušā kopīgo bērnu**. Nemitīga saziņa ar vardarbības veicēju un tikšanos koordinēšana ļauj vardarbīgajai pusei turpināt ietekmēt cietušā dzīvi, tādējādi kavējot viņa atlabšanu, tāpēc svarīgi, ka šo pienākumu uzņemas kāda no institūcijām, nodrošinot tikšanos speciālista klātbūtnē, kā arī koordinējot šīs tikšanās ar speciālistu, kuram ir zināšanas un izpratne par saskarsmes īstenošanu vardarbības ģimenē kontekstā, kā arī zināšanas par bērna tiesībām un interesēm.
24. **Izmaiņas pakalpojuma termiņā**. Ļoti bieži klienti pēc pāris konsultāciju saņemšanas vardarbības ģimenē specifikas dēļ, pārtrauc pakalpojumu un vairs uz konsultācijām neierodas, tomēr esošie noteikumi paredz, ka pakalpojums nav noslēdzies. Lai šādi gadījumi neuzkrātos, rekomendējam noteikt, ka pakalpojumā noteiktais konsultāciju skaits ir jāizņem gada laikā, citādi tas tiek

pārtraukts. Ja klients, kurš nav saņēmis pilnu pakalpojumā noteikto stundu skaitu, **vēlas atsākt pakalpojumu, tas ir piešķirams uzreiz, nevis pēc gada**, kā tas ir paredzēts MK noteikumos.

Biedrības vadītāja

Iluta Lāce

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

Sagatavoja Beata Jonite

[beata@marta.lv](mailto:beata@marta.lv)